

Après la batèsta de Castilhon
Claudi Bellòc *Après la batèsta de Castilhon*
Gasconha 1997

17 de julhet de 1453 : lo " rei Talabòt " (Sir John Talbot) qu'es des.hèit peus francés davant Castilhon au ras de Dordonha. Qu'es l'ultima batèsta secularia que se hèn francés, anglés e aquitanògascons. Claudí Bellòc a maginat çò qui's podèva escàder dab los vençuts arron d'aquera tarribla hèita. Nos hè seguir las erranças, las dolors e las penas deu capitani Pèir Labòrda e de sos òmis, au miei de **la gentalha** gascona qui n'a pas enqüèra **arrenegat** son independéncia ni l'amistat vielha entà l'anglés. Tot lo temps que **pensèt** lo Nicolau e quitament abans; despuish que vesó lo gran plap de sang suu vestit, Pèir de Labòrda es a se díser : trobar un lòc segur. Baptista, Ramon e Joan, auvernhàs tots tres ne son pas de nada ajuda. Ne coneishen pas lo país. Lo capitani non sap **quau decís** préner. Nicolau eth que sap. Desempuish que s'es vingut estujar aquí còsta l'èrba hauta, es a se díser : que van arribar. Pr'amor de la sang perduda, l'assopiment lo gaha, una gran flaquèra. Se'n vei per arregahar-se los esperits.

— E sabes capitani, los coneishi. Qu'arribaràn lèu, tota **la gentau** de Blasimon, Los de Sauvatèrra, de Frontenac quitament, **los monges de l'abadia**, los de Salabrunau...tots ". Lo Nicolau que's taise per tant de s'arrequinuilhar un chic.

— Encaminats que son dijà ".

Ne s'engana pas lo Nicolau. **Que vien en sus la rota gravèira, lahòra, capbaish lo bòsc.** La novèla de la des.hèita s'es expandida enlà, de cap a la mar, **entà capsús**; s'es expandida **entau llevant e entà bisa**. Qu'arriban per tots los caminaus, tots los sendèirs, de cinc lègas **adarron** e de mei luenh enqüèra. Aquí son los òmis, las hemnas, los dròlles, las gojatas. Que marchan, que corren. Que's hèn pròche dab chivaus, ases, bueus, **bròs** per carregar los blaçats e mei los mòrts. Los mòrts, ne'us deisharàn pas **sogar** a Dordonha ! Que non pas ! Ne'us abandonaràn pas a las bèstias. Que'us se van har seguir e los **sepelir** en tèrra benesida; amassar los òmis esconuts, **arrecaptar** los blaçats e los miar entà lòcs segurs. Los suenhar a tots. Doman los francimands que s'i tornaràn a har a la caça, dab los cans bahida. La caça a l'òmi qu'es divertiment. Que botaràn a huec las segas, las èrbas secas.

Har lèu-lèu davant lo jorn !

Doman, quan los vencedors vengan **horrucar** los ostaus, los de nòste se haràn francimands de boca : " Du vin pour les vaillants soldats ! " D'aqueths liberators tant esperats... Sorridders, flors, un cuenh de taula, las embraçadas de las hemnas, l'arridolet de las gojatas. Las quitas gojatas qui montaràn en cropa suus lors chivaus. Atau. Doman, tot jorn, francimands de boca, **a l'arrai deu só**. Tota nueit, gascons e anglés de còr, de boca, de còs e d'amna. Pr'amor qu'es tròp vielha ací l'amistat enter l'anglés e lo gascon. Vos cor enter pèth e carn com la sang en las veas. Lo jorn aqueste, qu'es lo darrèir de la bèra Amistat. La nueit aquesta la darrèira nueit.

Har lèu-lèu, davant lo jorn !

Lo Capitani Labòrda que devara suu camin. Qu'arrèsta **los capdavantejaires**, una tropa de tres. Un monge de l'abadia de Blasimon e dus paisans. Gradat n'es pas mei lo capitani, se hè donc conéisher. Lo monge que pòrta una lanterna sorda, valent a díser esconuda. Que la hauça **au dret de** la cara deu Pèir e li domanda en gascon :

— Ès blaçat ?

— *Non pas "*, ce respon Labòrda en gascon tot parièr. Ne sap pas d'auta parladura. Ací la lenga qu'es mot de passa, signe de reconeishença. Ne la saben pas los francimands.

Aprestat per Eric Astié

Après la batèsta de Castilhon

a. Vocabulari

la gentalha = *la plèbe, la populace*

arrenegat = *renié*

pensèt = *suenhè - vèrb pensar dens lo sens de suenha*

quau decís = *quala decision*

la gentau : *las gents*

los monges de l'abadia = *les moines de l'abbaye*

per tant de s'arrequinquilha un chic = *afin de de reprendre quelque force*

Que vienon sus la rota gravèira, lahòra, capbaish lo bòsc = *on vient sur la route de grave, là en bas du bois*

entà capsús = *cap au sud*

entau llevant e entà bisa = *cap a l'èst e cap au nòrd*

adarron = *à la ronde*

los bròs = *las carretas*

sogar = *getar*

sepelir = *ensevelir*

arrecaptar : *recuperar*

horrucar = *fouiller*

a l'arrai deu só = *en plen sorelh*

los capdavantejaires = *los qui se tròban davant*

au dret de la cara = *à la hauteur du visage*

b. Comentat

- Presenta e precisa lo contèxt d'aquesta istòria, qui son los òmis e on se pòden trobar ? Qu'es çò qui lor deu passar peu cap après aqueth 17 de julhet ? Quala es la lor esperança descrita linhas 11-14 ?
- De quau biais sentissem lo vam de tot un pòble dens lo dusau paragraf ? Es que pòden cambiar l'anar de las causas ? Comenta lo sentiment de las gents per rapòrt aus soldats mòrts au combat ? Quala èran las cresenças en aquera tempsada ?
- Deu costat deus vencedors quau chepic senhoreja ? Quin considerava lo poder reiau francés aus aquitanògascons e a la preséncia anglesa ?
- *Vae victis* ce disen aus vençuts, comenta lo paragraf 23 - 26, coneishes d'autres exemples de biais similars d'una poblacion dab una preséncia estrangèra, o navèra.
- Torna precisar la realitat istorica de l'Aquitània.
- Qui son los personatges deu darrèr paragraf ? Com es pertrejuda, representada la lenga occitana. "*Qui ten la lenga ten la clau que dei cadenas lo desliura*" comenta aquera dishuda de F. Mistral, de quau biais se verifica ?